
Situația pensionarilor în anul 2023

Cristian Marius RĂDUȚ PhD Student (radutmc@gmail.com)
Bucharest University of Economic Studies

Abstract

România se confruntă în momentul de față cu un număr în creștere al numărului de pensionari. Desigur, din studiul efectuat rezultă că ținând seama de populația neocupată, de numărul de șomeri și de cel al pensionarilor rezultă că un salariat lucrează pentru a asigura venituri cam pentru 2,5 persoane. În contextul în care și salariile sunt destul de reduse pentru un număr important de angajați, mai ales din sectorul privat care obține salariu minim pe economie, problema devine din ce în ce mai delicată. Analizând situația din anul 2023, constatăm că numărul de pensionari a scăzut cu un număr apreciabil în contextul în care starea sănătății persoanelor de vârstă înaintată și-a spus cuvântul. Indicele pensiei medii a pensionarilor de asigurări sociale de stat, calculat ca raport între indicele pensiei nominale nete pentru calculul pensiei reale și indicele prețului de consum a fost de 102,9%, ceea ce înseamnă o creștere nesemnificativă ținând seama de rata inflației. În acest articol autorii au căutat să evidențieze situația precară a pensionarilor din România utilizând date dintre cele mai controversate în legătură cu situația pensiei medii, pensia medie lunară de asigurări sociale de stat sau indicele pensiei medii reale. În o serie de grafice s-au prezentat date comparativ cu anul anterior, anul 2022. În realizarea studiului s-au utilizat datele oficiale comunicate de Institutul Național de Statistică. Aceste date sunt date nominale înregistrate la momentul respectiv. Utilizând o serie de proceduri și metode statistice pe baza datelor furnizate de INS s-a reușit să se facă o bună prezentare a situației acestei categorii de persoane din România. Într-un fel scăderea numărului de pensionari comparativ cu mortalitatea explică o scădere în cifre absolute, dar în cifre relative nicidecum. Nu trebuie să asociem numărul de decese la persoane foarte în vârstă cu efectele vaccinărilor și altele, dar trebuie să le asociem cu capacitatea autorităților române de a putea să găsească formula cea mai adecvată prin care să poată să realizeze o îmbunătățire sau măcar menținerea nivelului actual al pensiei pentru întreaga populație. Un număr ridicat de pensionari primesc o pensie destul de redusă, care comparativ cu indicele prețurilor de consum, cu indicele costului vieții și celelalte arată o insuficiență a populației. În articol am prezentat pe larg tabele și unele grafice, care se referă la situația pensionarilor.

Cuvinte cheie: pensionari, pensie, vârstă, decese, indici, evoluții.

Clasificarea JEL: P10, P40

Introducere

Problema pensionarilor a devenit o problemă majoră în România. Legile privind calculul pensiei s-au modificat de la o perioadă de timp la alta. Formulele de calcul au fost din ce în ce mai diversificate și mai ușor de controlat din punctul de vedere al acestor pensionari. Desigur, situația este una dedicată, care se poate să aibă efecte majore în plan social.

Analizele de tot soiul care se realizează și care caută să pună în evidență modul în care se vor recalcula de la 1 septembrie pensiile în totalitatea lor se lovesc de unele întrebări, poate chiar zâmbete din partea multor persoane, care audiază această tematică.

În articol ne-am referit pe larg la numărul mediu de pensionari, modul cum a evoluat în anul 2023, la pensia medie lunară, luând în calcul sumele pentru pensiile tuturor categoriilor de pensionari de asigurări sociale, invaliditate, urmaș sau plătite de casele de pensii, care au fost de 2.113 Ron cu o creștere de 13,9% față de anul precedent. Această creștere se datorează în primul rând pensiilor foarte ridicate, în special și a celor a zise speciale, care au alimentat o creștere mult mai substanțială a acestor pensii.

Pensia medie lunară de asigurări sociale de stat a stat de fiecare dată în atenția legiutorului, dar trebuie să spunem cu sinceritate că de fiecare dată, ținând seama de complexitatea problemei s-a găsit cu mare dificultate o cale prin care să se realizeze eliminarea tuturor inconsecvențelor, a tuturor problemelor care asigură o insuficientă corelare a pensiilor în funcție de anii lucrați, de locul de muncă, de importanța muncii, despre care se vorbește foarte rar, sau de timpul suplimentar în ani exprimat în activitatea care a stat la baza pensionării. Se apreciază că datele de care am dispus trebuie considerate mai pe larg și cu mai multă persistență pentru a elimina diferențele, disproporțiile care există între pensiile care se le aplică în prezent.

Literature review

Situația pensionarilor este un subiect care a fost studiat de-a lungul timpului de mulți cercetători. Astfel, Anghel și Anghelache (2018) au subliniat dificultatea sporită pentru populația ocupată având în vedere numărul mare de pensionari existenți în România. Anghelache, Voineagu și Anton-Carp (2011) au abordat algoritmul de calcul al pensiilor în România. Barr și Diamond (2009) au arătat că diversele sisteme de pensii suportă riscurile în mod diferit și înregistrează efecte diferite în funcție de generație și sex. Chen, Beetsma, Ponds și Romp (2016) și Draper, Westerhout și Nibbelink (2017) și-au îndreptat cercetările în zona identificării avantajelor împărțirii intergeneraționale a riscurilor prin pensii finanțate private și prin datoria publică. Novy-Marx și Rauh (2011) au prezentat un calcul al valorii actuale a datoriilor pentru pensii a angajaților din sistemul public.

Metodologie

Din punct de vedere metodologic, colectarea datelor se realizează prin rapoarte statistice completate prin auto-înregistrare, de către personalul din compartimentele de specialitate ale caselor de pensii. Rapoartele statistice sunt completate de Casa Națională de Pensii Publice (pentru pensionarii de asigurări sociale de stat și pensionarii proveniți din fostul sistem de asigurări pentru agricultori), Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne, Serviciul Român de Informații, Secretariatul de Stat pentru Culte și Casa de Asigurări a Avocaților.

Din punct de vedere al numărului mediu total al pensionarilor, acesta cuprinde totalitatea pensionarilor din România indiferent de sistemul de pensii, respectiv sistemul public de pensii (inclusiv ajutor social - tip pensie, IOVR - invalizi, veterani și văduve de război) și sistemele neintegrate sistemului public de pensii (pensionarii de asigurări sociale din evidența Casei de Asigurări a Avocaților, sistemele proprii de asigurări sociale ale cultelor recunoscute de lege). Numărul mediu total al pensionarilor se determină prin însumarea numărului de pensionari existenți în plată în fiecare lună, raportat la numărul de luni din perioada de referință.

Numărul mediu al pensionarilor din sistemul asigurărilor sociale cuprinde: pensionarii de asigurări sociale de stat, pensionarii proveniți din fostul sistem de asigurări pentru agricultori, pensionarii de asigurări sociale din cadrul Ministerului Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne și Serviciului Român de Informații, pensionarii de asigurări sociale din evidența Secretariatului de Stat pentru Culte și pensionarii de asigurări sociale din evidența Casei de Asigurări a Avocaților.

Pensia medie lunară se determină luând în calcul sumele pentru pensiile tuturor categoriilor de pensionari – de asigurări sociale, invaliditate, urmaș, etc.- plătite de casele de pensii mai sus menționate și se calculează prin raportarea sumelor cuvenite (conform deciziilor) pensionarilor existenți în plată în trimestrul/anul de referință la numărul mediu lunar al acestora împărțit cu 3 (luni) respectiv 12 (luni).

Pe categorii, pensiile se clasifică astfel: pensie pentru limită de vârstă, pensie anticipată, pensie anticipată parțială, pensie de invaliditate, pensie de urmaș, ajutor social tip pensie și pensii IOVR.

Pensia pentru limită de vârstă se cuvine persoanelor care îndeplinesc, cumulativ, la data pensionării, condițiile privind vârsta standard de pensionare și stagiul minim de cotizare sau în specialitate, după caz, prevăzute de Legea nr. 263/2010 cu modificările și completările ulterioare.

Pensia anticipată se cuvine, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat stagiul de cotizare cu cel

puțin 8 ani mai mare decât stagiul complet de cotizare prevăzut de Legea nr. 263/2010 cu modificările și completările ulterioare.

Pensia anticipată parțială se cuvine, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, persoanelor care au realizat stagiul complet de cotizare, precum și celor care au depășit stagiul complet de cotizare cu până la 8 ani.

Pensia de invaliditate se cuvine persoanelor care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza unor afecțiuni specificate de legislația în vigoare.

Pensia de urmaș se cuvine copiilor și soțului supraviețuitor, dacă susținătorul, la data decesului era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii.

Copiii au dreptul la pensie de urmaș: până la vârsta de 16 ani, dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani și pe toată durata invalidității de orice grad, dacă aceasta s-a ivit în perioada în care se aflau în una dintre primele două situații din Legea nr.263/2010 cu modificările și completările ulterioare.

Pensiile IOVR se acordă invalizilor și accidentaților de război, urmașilor celor morți sau dispăruți în război, precum și urmașilor foștilor pensionari invalizi și accidentati de război și se stabilesc potrivit prevederilor Legii nr. 49/1999 cu modificările și completările ulterioare privind pensiile IOVR.

Ajutorul social tip pensie se plătește în conformitate cu legislația în vigoare din fondul de asigurări sociale de stat.

Pensia reprezintă dreptul bănesc stabilit prin decizia de pensie; pensia medie nominală netă pentru calculul pensiei reale se stabilește prin deducerea impozitului din sumele cuvenite drept pensii. Impozitul pe venitul din pensii se va stabili prin deducerea din venitul din pensie a sumei neimpozabile lunare de 2000 de lei .

Nu se mai rețin contribuții de asigurări sociale de sănătate pentru veniturile din pensii, pentru partea care depășește suma lunară de 4000 lei, prin Decizia CCR 650/2022, publicată în Monitorul Oficial din 28 decembrie 2022.

Numărul pensionarilor beneficiari de indemnizație socială pentru pensionari (pensie socială minim garantată) reprezintă numărul pensionarilor din sistemul de pensii pentru care nivelul cuantumului pensiei cuvenit sau în plată se situează sub nivelul indemnizației sociale conform OUG nr.6/2009. OUG nr.168/2022 stabilește nivelul indemnizației sociale pentru pensionari la 1125 lei începând cu 1 ianuarie 2023. Conform art.7 din Legea nr.118/2010

...în cuprinsul actelor normative în vigoare, sintagma pensie socială minim garantată se înlocuiește cu sintagma indemnizație socială pentru pensionari, iar începând cu 1 martie 2017, OUG nr.6/18.02.2009 a fost actualizată, cu instituirea indemnizației sociale și în sistemul militar.

Emiterea unor vouchere sociale în valoare de 250 de lei, prin pachetul *Sprijin pentru România*, pentru pensionarii din sistemul public de pensii, pensionarii aflați în evidența caselor de pensii sectoriale și beneficiarii de drepturi prevăzute de legi cu caracter special, plătite de casele teritoriale de pensii / casele de pensii sectoriale, ale căror venituri nete lunare sunt mai mici sau egale cu 1700 lei. Voucherele sociale vor fi acordate o dată la două luni.

Ajutor financiar acordat pensionarilor sistemului public de pensii, pensionarilor din sistemul pensiilor militare de stat și beneficiarilor de drepturi prevăzute de legi cu caracter special plătite de casele teritoriale de pensii/ casele de pensii sectoriale ale căror venituri lunare sunt mai mici sau egale cu 3.000 lei conform OUG 168/2022.

Pensia reală exprimă contravaloarea mărfurilor și serviciilor care pot fi cumpărate, respectiv utilizate, cu pensia medie nominală netă într-o anumită perioadă de timp, comparativ cu altă perioadă, având în vedere evoluția prețurilor de consum și a tarifelor serviciilor. Indicatorul se determină luând în calcul sumele corespunzătoare pentru pensiile plătite pensionarilor de asigurări sociale de stat, pensionarilor MAPN, MAI, SRI.

Indicele pensiei reale se calculează ca raport între indicele pensiei nominale (pentru calculul pensiei reale) și indicele prețurilor de consum.

Date, rezultate și discuții

Conform datelor de care am dispus în anul 2023 numărul mediu de pensionari a fost de 4980 mii persoane, în scădere cu 24 mii persoane față de anul precedent; numărul mediu de pensionari de asigurări sociale de stat a fost de 4601 mii persoane, în scădere cu 6 mii persoane față de anul precedent. De asemenea, pensia medie lunară (determinată luând în calcul sumele pentru pensiile tuturor categoriilor de pensionari - de asigurări sociale, invaliditate, urmaș etc.- plătite de casele de pensii) a fost de 2113 lei, în creștere cu 13,9% față de anul precedent.

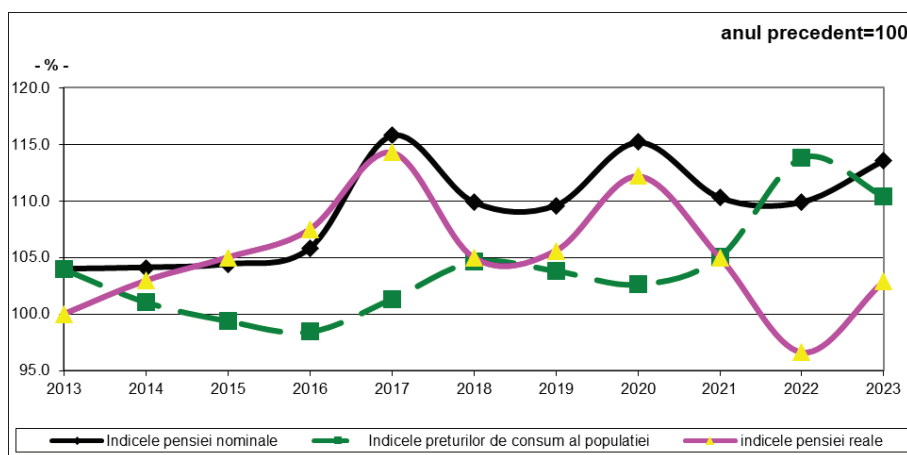
Totodată pensia medie lunară de asigurări sociale de stat a fost de 2006 lei, iar raportul dintre pensia medie nominală netă de asigurări sociale de stat pentru limită de vârstă cu stagiul complet de cotizare (fără impozit și contribuția de asigurări sociale de sănătate) și câștigul salarial mediu net a fost de 50,2% (comparativ cu 51,6% în anul precedent);

Indicele pensiei medii reale a pensionarilor de asigurări sociale de stat, calculat ca raport între indicele pensiei nominale nete pentru calculul pensiei reale și indicele prețurilor de consum, a fost de 102,9%.

În graficul numărul 1 este prezentată situația la zi în ceea ce privește evoluția indicelui pensiei nominale nete, a indicelui prețurilor de consum al populației și a indicelui pensiei reale a pensionarilor de asigurări sociale de stat în perioada 2013-2023.

Evoluția indicelui pensiei nominale nete, a indicelui prețurilor de consum al populației și a indicelui pensiei reale a pensionarilor de asigurări sociale de stat în perioada 2013-2023

Grafic 1

În tabelul numărul 1 sunt prezentate datele referitoare la numărul mediu al pensionarilor și pensia medie lunară în anul 2023 comparativ cu anul 2022.

Numărul mediu al pensionarilor și pensia medie lunară

Tabel 1

	Numărul mediu de pensionari		Pensia medie	
	- mii persoane -		- lei lunar -	
	2022	2023	2022	2023
TOTAL	5004	4980	1855	2113
<i>din care, după sistemul de pensionare:</i>				
Asigurări sociale	5003	4980	1855	2113
din care, de asigurări sociale de stat	4607	4601	1775	2006
<i>din care, asigurări sociale pe categorii de pensii:</i>				
A) Limită de vârstă	3984	3982	2061	2346
B) Pensie anticipată	9	7	2480	2828
C) Pensie anticipată parțial	102	102	2108	2522
D) Invaliditate	409	402	815	888
E) Urmas	499	487	996	1127

Sursa: comunicat INS

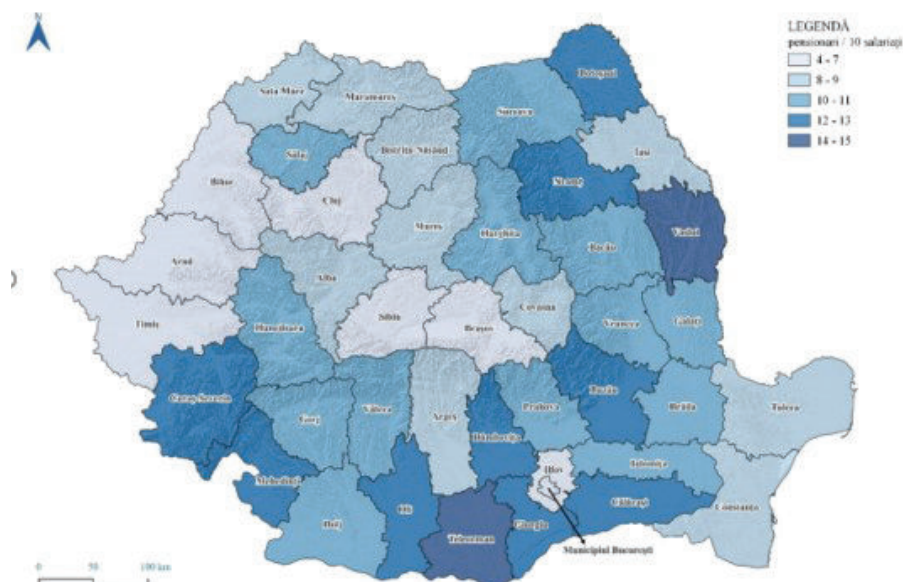
Analizând datele constatăm faptul că în anul 2023 comparativ cu anul 2022, numărul mediu de pensionari a scăzut în anul 2023 cu 24 mii persoane, iar cel al pensionarilor de asigurări sociale de stat a scăzut cu 6 mii persoane față de anul precedent. Totodată pensia medie lunară și pensia medie lunară de asigurări sociale de stat au crescut comparativ cu anul precedent, cu 13,9%, respectiv cu 13,0%.

În anul 2023 pensionarii de asigurări sociale dețin ponderea majoritară în numărul total de pensionari. Pensionarii de asigurări sociale de stat reprezintă 92,39% în totalul celor de asigurări sociale. Pe categorii de pensii, numărul pensionarilor pentru limită de vârstă a fost preponderent (79,96%) în cadrul pensionarilor de asigurări sociale. Pensionarii cuprinși în categoriile de pensii – anticipată și anticipată parțial - au reprezentat 2,19%.

În graficul numărul 2 este prezentat raportul dintre numărul mediu de pensionari de asigurări sociale de stat și cel al salariaților.

Raportul dintre numărul mediu de pensionari de asigurări sociale de stat și cel al salariaților

Grafic 2

Raportul pe total dintre numărul mediu de pensionari de asigurări sociale de stat și cel al salariaților a fost de 8 pensionari la 10 salariați. Acest raport prezintă variații semnificative în profil teritorial, de la numai 4 pensionari la 10 salariați în Municipiul București și județul Ilfov, la 13 pensionari la 10 salariați în județele Botoșani și Giurgiu, 14 pensionari la 10 salariați în județul Vaslui și la 15 pensionari la 10 salariați în județul Teleorman.

Pensia medie lunară de asigurări sociale de stat a variat cu discrepanțe semnificative în profil teritorial, ecartul dintre valoarea minimă și cea maximă fiind de 1079 lei.

Cele mai mici valori ale pensiei medii lunare de asigurări sociale de stat s-au înregistrat în județele: Botoșani (1588 lei), Vrancea (1600 lei) și în Giurgiu (1603 lei), iar cele mai mari valori ale pensiei medii lunare de asigurări sociale de stat s-au înregistrat în județele: Hunedoara (2667 lei), Municipiul București (2545 lei), Gorj (2360 lei) și Brașov (2351 lei).

Numărul total al beneficiarilor prevederilor OUG nr.6/2009 privind instituirea pensiei sociale minim garantate (în prezent - indemnizație socială), în anul 2023, a fost de 1148,2 mii persoane. În rândul acestora cea mai mare

pondere au avut-o persoanele din sistemul asigurărilor sociale de stat 90,0%, urmate de persoanele din rândul pensionarilor proveniți din fostul sistem pentru agricultori 9,5% și de persoanele din sistemul militar 0,5%.

Concluzii

Principala concluzie care se desprinde din studiul acestui articol este că situația pensionarilor rămâne în continuare suficient de dificilă, existând puține șanse ca să se elimine toate neajunsurile care s-au manifestat în legislația anterioară. În al doilea rând, inclusiv procedura propusă pentru analiza pensiilor la 1 septembrie 2024 nu este una de natură să elimine toate aceste disproporții, care s-au manifestat și se manifestă încă în calculul și alocarea pensiilor.

O altă concluzie este aceea că pentru situația pensionarilor, măcar pentru generațiile tinere, ar fi important să intre în aplicare piloanele doi, trei și chiar patru, care să asigure venituri suplimentare și creșterea pe această cale a pensiilor persoanelor care ajung la vârsta aceasta. Probabil se neglijează în momentul de față că sunt anumite locuri de muncă în care nu trebuie tratate ca activități care necesită o pensie specială și mai degrabă să fie interpretate ca activități care trebuie calculate în baza contributivității ținând seama de unele salarii foarte ridicate. În realitate ar trebui stabilită doar metodologia de calcul, fără niciun amestec în nivelul salariilor avute, să se aibă în vedere toate bonusurile, primele și tot ce s-a primit în această perioadă și să facă o apreciere justă pentru fiecare persoană care iese la pensie în funcție de activitatea desfășurată, de veniturile obținute și de contributivitatea adusă.

Bibliografie

1. Anghel, M.G., Anghelache, C. (2018). Analysis of the evolution of the number of pensioners and pensions in Romania. *Theoretical and Applied Economics*, XXV (2018), No. 2(615), Summer, 187-194
 2. Anghelache, C., Voineagu, V., Anton-Carp, A. (2011). *Elemente teoretice și practice privind algoritmul de calcul al pensiilor*. Romanian Statistical Review Supplement, Trim. 3, 107-119
 3. Barr, N., Diamond, P. (2009). *Reforming pensions: Principles, analytical errors and policy directions*. International Social Security Review, 62 (2), 5-29
 4. Chen, D., Beetsma, R., Ponds, E., Romp, W. (2016). *Intergenerational risk-sharing through funded pensions and public debt*. Journal of Pension Economics and Finance, 15 (2), Cambridge University Press, April, 127-159
 5. Draper, N., Westerhout, E., Nibbelink, A. (2017). *Defined benefit pension schemes: a welfare analysis of risk sharing and labour market distortions*. Cambridge University Press, Journal of Pension Economics and Finance, 16 (4), 467-484
 6. Novy-Marx, R., Rauh, J. (2011). *Public Pension Promises: How Big Are They and What Are They Worth?*. Journal of Finance, 66 (4), 1211-1249
- *** <https://insse.ro/cms/ro>
*** <https://ec.europa.eu/eurostat>